

найкращім було б запозичити з цього нормативно-правового акту визначення поняття «релігійна організація» повністю або частково. Але, за його відсутністю, слід запропонувати запозичити той вичерпний перелік релігійних організацій, який надано в одній із перших статей цього Закону. Адже, як справедливо зауважують дослідники, «специфіка правового статусу неформалізованих релігійних об'єднань пов'язана з правом таких об'єднань на утворення і сповідування своєї релігії у будь-який не заборонений законодавством спосіб, зокрема і шляхом взаємодії з іншими учасниками релігійного життя. Для вступу в інші відносини (економічні, трудові, господарські, фінансові, адміністративні тощо) держава має право вимагати їх формалізації (реєстрації статутних документів)» [2, с. 172]. Цей перелік з відповідною поправкою на наведену цитату як раз і може стати у нагоді у доктринальних розробках.

Отже, проаналізовану дефініцію можна взяти за основу та у цілому, але продовжити науковий пошук, ознайомитись ще й з іншими наявними пропозиціями.

Список використаних джерел:

1. Радченко А. Ю. Правовий статус релігійних об'єднань як інституту громадянського суспільства: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 207 с.
2. Мельничук О. П. Відносини держави і церкви (адміністративно-правовий аспект): дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2021. 452 с.

Ключові слова: релігійні організації, свобода совісті, свобода віросповідання, Конституція України, конституційні основи створення та діяльності релігійних організацій.

Key words: religious organizations, freedom of conscience, freedom of religion, Constitution of Ukraine, constitutional bases of creation and activity of religious organizations.

ТОПОЛЬНИЦЬКИЙ ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет оборони України імені Івана Черняховського,
провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу
проблем військового законодавства Центру воєнно-стратегічних
досліджень, підполковник юстиції, кандидат юридичних наук*

ПОВНОВАЖЕННЯ ВЕРХОВНОГО ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ ВОЄННОГО КЕРІВНИЦТВА ОБОРОНОЮ ДЕРЖАВИ

Вперше, в національному законодавстві в сфері оборони держави, починаючи з 2000 року з'являються два надважливих визначення – «особливий період» та «Ставка Верховного Головнокомандувача» як вищий колегіальний орган воєнного керівництва обороною держави

в особливий період. Конструкція норм зазначених правових дефініцій поєднана між собою, а суть їх визначень розкрито в Законі України «Про оборону України» [1]. Так, в частині першій статті 8 вказаного Закону закладено диспозитивну норма права за допомогою слова – «*може*», в якій зазначено, що «для забезпечення стратегічного керівництва Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами в особливий період *може* створюватися Ставка Верховного Головнокомандувача як вищий колегіальний орган воєнного керівництва обороною держави у цей період».

Слід зауважити, що на сьогодні в Україні діє особливий період, який розпочався та продовжує діяти внаслідок оголошення в державі мобілізації, відповідно до Указу Президента України від 17.03.2014 № 303/2014 «Про часткову мобілізацію» [2] та листа Верховного Суду від 13.07.2018 № 60-1543/0-2-18 [3].

Диспозитивний характер норми частини першої статті 8 Закону України «Про оборону України», як наслідок призвів до того, що її реалізація мала місце лише 24 лютого 2022 року, після повномасштабної агресії РФ проти України та введення воєнного стану в державі. Так, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 72/2022 утворено Ставку Верховного Головнокомандувача для забезпечення стратегічного керівництва Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами [4]. Завдання та функції Ставки Верховного Головнокомандувача визначені в Положенні про Ставку Верховного Головнокомандувача, яке затверджено Указом Президента України 10 жовтня 2017 року № 313/2017.

Натомість Закон України «Про правовий режим воєнного стану», що діяв з 06 квітня 2000 року по 11.06.2015 року та який втратив чинність, у зв'язку прийняттям Закону з однойменною назвою, приписами статті 9 наділяв Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України імперативною нормою права в умовах воєнного стану запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану через робочий орган Ставку Верховного Головнокомандувача – Генеральний штаб Збройних Сил України.

Слід зауважити, що на момент утворення Ставки Верховного Головнокомандувача в державі під час особливого періоду вже існував схожий орган з аналогічними функціями. Так, 18 лютого 2015 року Радою національної безпеки і оборони України, відповідно до статті 107 Конституції України Президенту України подано на затвердження рішення про створення Воєнного кабінету Ради національної безпеки і оборони України, який є робочим органом Ради національної безпеки і оборони України в особливий період. Указом Президента України від 12 березня 2015 року № 139/2015 затверджено Положення про Воєнний кабінет Ради національної безпеки і оборони України [5].

Основним завданням Воєнного кабінету, відповідно до підпункту 2 пункту 3 Положення є розгляд проектів рішень (планів) щодо застосування сил і засобів структур сектору безпеки і оборони України, рішень

(планів) командувачів утворених угруповань військ (сил) стосовно підготовки і проведення операцій, бойових (спеціальних) дій для внесення Радою національної безпеки і оборони України Президентові України відповідних пропозицій.

Аналіз змісту завдань визначених в Положенні про Воєнний кабінет дає підстави вважати, що вказані завдання та внесення відповідних пропозицій Президенту України в особливий період вже передбачено статтею 8 Закону України «Про оборону України» та Положенням про Ставку Верховного Головнокомандувача, яке затверджено Указом Президента України 10 жовтня 2017 року № 313/2017, відповідно до яких основним завданням є стратегічне керівництво Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами під час підготовки і проведення стратегічних дій, операцій, бойових (спеціальних) дій.

Тобто, слід зробити висновок, що Воєнний кабінет Ради національної безпеки і оборони України та Ставка Верховного Головнокомандувача одночасно можуть виконувати одні і ті ж завдання у сфері оборони, що визначено їхніми повноваженнями, відповідно до нормативно-правових актів. Різниця між ними полягає в тому, що робочим органом Ставки Верховного Головнокомандувача є Генеральний штаб Збройних Сил України, відповідно до частини другої статті 7 Закону України «Про Збройні Сили України», а робочим органом Ради національної безпеки і оборони України є Воєнний кабінет, відповідно до пункту першого Положення про Воєнний кабінет Ради національної безпеки і оборони України, затвердженого Указом Президента України від 12 березня 2015 року № 139/2015 [5].

Водночас, роботу Ставки Верховного Головнокомандувача, відповідно до пункту 9 частини першої статті 13 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» організовує Секретар Ради національної безпеки і оборони України, що суперечить припису частини другої статті 7 Закону України «Про Збройні Сили України».

Слід також підкреслити, що вищевказані органи не є штатними підрозділами з відповідними посадовими обов'язками, їх персональний склад призначається на тимчасовій основі, який здійснює свої повноваження колегіально та затверджується Президентом України.

Крім цього, 21 червня 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про національну безпеку України», яким на нашу думку статтею 14 вводиться ще один – *вищий колегіальний стратегічний орган воєнного керівництва обороною держави в особливий період*. Пропозиції про утворення цього органу та його персональний склад затверджуються рішенням Ради національної безпеки і оборони України та вводяться в дію Указом Президента України. Вищевказаний орган не деталізований статтею 14 Закону, зокрема, що він має бути Ставкою Верховного Головнокомандувача або Воєнним кабінетом Ради національної безпеки і оборони України.

Також, недосконалість норм законодавства у сфері оборони не дає чіткого уявлення про те, що Ставка Верховного Головнокомандувача –

вищий колегіальний орган військового керівництва обороною держави в особливий період забезпечуватиме здійснення Президентом України стратегічне керівництво лише ЗС України та іншими військовими формуваннями і правоохоронними органами, а не обороною держави.

Отже, слід прийти до висновку, що зазначені недоліки норм законодавства у сфері оборони, які регулюють повноваження стратегічного керівництва Збройними Силами України особливо загострилися на початку 2014 року під час розпочатої РФ агресії проти України. Аналіз норм існуючого законодавства виявив їх недосконалість і на сьогодні через їх дублювання, неузгодженість між собою та низку суперечностей, у зв'язку з введенням 24 лютого 2022 року на території України воєнного стану.

Яскравим прикладом вирішення зазначеної проблематики може слугувати утворення Ради оборони України, яка діяла до 17 листопада 2000 року, є вищим державним органом колегіального керівництва питаннями оборони і безпеки України, відповідно до статті 6 Закону України «Про оборону України» в редакції від 6 грудня 1991 та відповідно до пункту 8 розділу II Положення про Раду оборони України, яке затверджене Постановою Верховної Ради України від 11 жовтня 1991 року № 1658-XII в особливий період і під час війни бере на себе функції державної влади і управління, забезпечення мобілізації людських та матеріальних ресурсів на відбиття збройної агресії.

Отже, брак уваги до аналізу системи керівництва у сфері безпеки і оборони України, що склалася, часто не дозволяє реалізувати порушені питання національної безпеки та оборони на рівні держави. Та й самі завдання інколи визначаються без врахування структурних можливостей національної вертикалі влади, без аналізу можливих ризиків і пріоритетів. Аналіз правових норм та відповідне упорядкування законодавства у сфері оборони дозволить вносити відповідні зміни в систему управління та керівництва обороною держави в особливий період під час дії воєнного стану, що дасть змогу пришвидшити відбиття агресії РФ проти України.

Список використаних джерел:

1. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 06.06.2022).
2. Про затвердження Указу Президента України «Про часткову мобілізацію» : Закон України від 17 березня 2014 р. № 1126-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-18#n2> (дата звернення: 06.06.2022).
3. Лист Верховного Суду від 13.07.2018 р. № 60-1543/0/2-18 Начальникові Генерального штабу – Головнокомандувачу Збройних Сил України. URL: <https://medoc.ua/uk/blog/osoblivij-period-v-ukrani-di-verhovnij-sud> (дата звернення: 06.06.2022).

4. Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 72/2022 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/2022#Text> (дата звернення: 06.06.2022).
5. Положення про Воєнний кабінет Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 12 березня 2015 р. № 139/2015 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139/2015#Text> (дата звернення: 06.06.2022).

Ключові слова: Воєнний кабінет Ради національної безпеки і оборони України, керівництво обороною держави, Ставка Верховного Головнокомандувача, особливий період.

Key words: Military Cabinet of the National Security and Defense Council of Ukraine, state defense management, The rate of the Supreme Commander, special period.

БАЛЬЦІЙ ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент*

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Місцеве самоврядування одна із фундаментальних інститутів громадянського суспільства, що відбиває стан розвитку демократії у державі та суспільстві.

Будучи ефективною формою публічної влади, місцеве самоврядування спрямоване на подолання відчуження населення влади, залучення населення до активної участі у прийнятті рішень, здійснення контролю над функціонуванням влади.

Проте, процес інституціоналізації місцевого самоврядування в Україні пов'язаний із необхідністю вирішення низки проблем. Зокрема, не налагоджено механізми взаємодії державної влади та муніципальної влади, не створено систему моніторингу ставлення населення до проведення відповідних реформ в сфері місцевого самоврядування, що ускладнює прийняття соціально значимих рішень.

Сутність місцевого самоврядування розкривається лише у тому випадку, коли воно є не просто правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення, а й реальною здатністю, спроможністю його здійснення. Тобто, для здійснення місцевого самоврядування наявні відповідні умови, які можна звести до того, що: по-перше, чітко визначено коло повноважень органів місцевого самоврядування; по-друге, існує належна організаційно-правова та матеріально-фінансова база; по-третє, відповідні географічні, кадрові та фінансово-бюджетні ресурси місцевого самоврядування; по-четверте, залуче-